

Handläggare
Anette Jansson
Telefon: 08-508 28 820**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2014-03-18 p. 20

Klimatförändring och Stockholms stad

Remiss från kommunstyrelsen, stadsmiljöroteln dnr 001901/2013.

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna och överlämna miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Justera beslutet omedelbart

Gunnar Söderholm
FörvaltningschefGustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget för 2013 fick kommunstyrelsen i uppdrag att samordna stadens klimatanpassningsarbete i samråd med berörda nämnder och styrelser. Inom ramen för detta arbete har två rapporter tagits fram av konsult på uppdrag av kommunstyrelsen. Dessa rapporter har nu remitterats till bland annat miljö- och hälsoskyddsnämnden för synpunkter senast den 21 mars 2014.

Miljöförvaltningen bedömer att de remitterade rapporterna kan utgöra ett användbart underlag för fortsatt arbete med klimatanpassning inom staden. Förvaltningen ställer sig bakom rapporternas resultat och slutsatser. Rapporterna behöver dock bearbetas ytterligare med avseende på faktagranskning, kompletterande innehåll och språk/ läsbarhet, för att kvaliteteten ska vara sådan att de kan spridas inom staden. Förvaltningen anser exempelvis att stadsledningskontorets styrning och samordning, samt övriga verksamheters ansvarsfördelning bör beskrivas mer detaljerat. Rapporterna behöver också kompletteras med en mer ingående analys av vad som saknas och återstår att göra inom stadens klimatanpassningsarbete.

Bakgrund

I kommunfullmäktiges budget för 2013 fick kommunstyrelsen i uppdrag att samordna stadens klimatanpassningsarbete i samråd med berörda nämnder och styrelser. Inom ramen för detta arbete har två rapporter tagits fram av konsultföretaget 4 C Strategies på uppdrag av stadsledningskontoret. Dessa rapporter har nu remitterats till bland annat miljö- och hälsoskyddsnämnden för synpunkter senast den 21 mars 2014.

Delrapport 1 – *Inventering av Stockholms stads klimatanpassningsarbete* beskriver vilket klimatanpassningsarbete som bedrivs inom staden och ansvarsfördelning mellan de olika nämnderna och bolagen. Rapporten visar att många av stadens nämnder och styrelser i dagsläget vidtar olika åtgärder som stärker förmågan att hantera negativa effekter av klimatförändringarna. Åtgärderna är dels sådana som är konkret inriktade mot att fysiskt anpassa stadens verksamhet och utformning för att kunna hantera ett förändrat klimat och dels sådana som bygger upp kunskap i organisationen. Utöver dessa riktade insatser genomförs många åtgärder som bidrar till klimatanpassning utan att det är huvudsyftet med åtgärden eller arbetet ifråga. Inom vissa områden utgör stadens arbete inspiration inte bara för andra städer i Sverige utan även i världen, till exempel i Norra Djurgårdsstaden och Projekt Slussen. Rapporten identifierar också områden där stadens arbete med klimatanpassning kan intensifieras, exempelvis vad gäller arbetet med klimatanpassning i befintlig bebyggelse och hantering av dagvatten.

Delrapport 2 – *Riskbild: Klimatförändringar och Stockholms stads sårbarhet* beskriver vilka klimatförändringar som bedöms ske i Stockholms stad, samt hur dessa kan komma att påverka viktiga delar av stadens verksamhet och befolkningen i staden. Mot slutet av seklet bedöms årsmedeltemperaturen i Stockholm bli 2,5 – 4,5 °C varmare, med fler och mer intensiva värmeböljor och färre dagar med snö på marken. Nederbörden förväntas öka med 20 procent och även extrema regn bedöms öka. Översvämningar orsakade av regn kan därför bli vanligare om inte dagvattenssystemen anpassas. Risken för ras, skred och erosion förväntas öka. Dricksvattnet från Mälaren kommer behöva utökad rening. Det kombinerade avloppssystemet (med både avloppsvatten och dagvatten) kommer att påverkas av ökade nederbördsmängder och kan oftare bli överbelastat vid intensiva regnväder. Detta kan leda till mer bräddning av orenat avloppsvatten ut i sjöarna. Infrastrukturen kan påverkas negativt av översvämningar, ras, skred och erosion, men stadens kostnader för vinterväghållning kan minska. För byggnader minskar uppvärmningsbehovet, medan kylbehovet ökar. Byggnader får också ökad

risk för översvämningar, mögel- och fuktskador. För människor ökar risken för ohälsa och skador vid värmeböljor, smittsamma sjukdomar och naturolyckor. Efter vissa avsnitt i rapporten ges rekommendationer till vidare arbete inom staden.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen är positiv till att de remitterande rapporterna tagits fram, och bedömer att dessa kan utgöra ett användbart underlag för fortsatt arbete med klimatanpassning inom staden. Förvaltningen ställer sig bakom rapporternas resultat och slutsatser. Rapporterna behöver dock bearbetas ytterligare med avseende på faktagranskning, kompletterande innehåll och språk/läsbarhet, för att kvaliteten ska vara sådan att de ska vara användbara i det fortsatta arbetet med att klimatanpassa staden.

Miljöförvaltningen tar i detta yttrande också upp en rad åtgärder som förvaltningen anser bör vidtas inom stadens klimatanpassningsarbete. Sammanfattningsvis anser miljöförvaltningen att stadsledningskontoret ska ansvara för följande frågor:

- Redovisa hur stadsledningskontoret avser att genomföra sitt uppdrag med att styra och samordna stadens klimatanpassningsarbete.
- Redovisa en tydlig ansvarsfördelning och genomförandeorganisation för klimatanpassningsfrågor inom staden.
- Genomför en analys av vad som finns/görs och vad som saknas och återstår att göra. Redovisa en översiktlig och tydlig sammanställning av vilka kunskapsunderlag som behöver tas fram eller uppdateras, samt vilka övriga åtgärder som behöver genomföras i staden
- Ge förslag på olika uppdrag till nämnder och bolag.
- Inkludera nya mål om klimatanpassning vid revidering av Stockholms miljöprogram 2012 – 2015.
- Ta fram en handlingsplan för klimatanpassning.
- Samordna kunskapsunderlag.
- Ta fram strategier och rutiner för kunskapsöverföring och information.
- Tillsätt en formell samordningsgrupp, som har till uppgift att sprida kunskap och erfarenheter gällande GIS-skikten, samt utveckla innehållet i dessa GIS-skikt.
- Bearbeta de remitterade rapporterna.
- Ta fram en populärversion av rapporterna

Rapporterna behöver bearbetas

Miljöförvaltningen anser att rapporterna behöver en översyn gällande fakta och språk/läsbarhet. I rapporterna finns en del småfel och brister. Vissa resonemang behöver utvecklas och olika fackord och begrepp behöver definieras och beskrivas, som exempelvis värmebölja och dimensionerande vattennivå. Figurer och diagram behöver en bättre förklaring. Miljöförvaltningen tar i detta tjänsteutlåtande inte upp alla detaljsynpunkter på rapporterna, men bistår gärna stadsledningskontoret med fortsatta bearbetningar.

Styrning och samordning saknas

Sammanfattningen i delrapport 1 ger intryck av att det finns ett brett samarbete kring klimatanpassningsfrågor inom staden och att arbetet samordnas av stadsledningskontoret. Rapporten ger också intryck av att staden har kommit mycket längre i klimatanpassningsarbetet än vad som är fallet. Förvaltningens bild när det gäller klimatanpassningsåtgärder är att det görs åtgärder av stadens förvaltningar och bolag då behov uppstår, t.ex. i arbetet med ombyggnaden av Slussen, vid utbyggnaden av Norra Djurgårdsstaden eller med anledning av dagvattenfrågor. Det samordningsarbete som inlett på stadsledningskontoret har dock i dagsläget ingen styrande funktion.

Miljöförvaltningen bedömer att en förutsättning för att klimatanpassningsarbetet i staden ska bli effektivt och framgångsrikt är att stadsledningskontoret fullföljer sitt uppdrag att samordna stadens klimatanpassningsarbete. Miljöförvaltningen anser att stadsledningskontoret ska redovisa hur de avser att genomföra sitt uppdrag. Genomgången i rapporten av ansvarsförhållandena inom staden är endast översiktlig, och det behövs en mer detaljerad kartläggning av verksamheternas ansvar för att hantera klimatförändringens effekter.

I förvaltningens arbete med framtagande av ”Handlingsplan för god vattenstatus”, vilket redovisades på nämnden den 4 februari (dnr 2012-4519), identifieras ett antal nyckelfaktorer varav några också är tillämpliga på stadens klimatanpassningsarbete. Det krävs en tydlig ansvarsfördelning inom staden, central finansiering för genomförande av åtgärder, förbättrade kunskapsunderlag, en gemensam åtgärdsplanering samt en effektiv genomförandeorganisation. I handlingsplanen föreslås också att det ska tas fram en klimatanpassningsstrategi för att hantera kommande klimatförändringar med mer extrema nederbördstillfällen och fler översvämningar.

Klimatanpassningsarbetet skulle kunna struktureras enligt den metod som tas upp i rapporten (del 1) och som utvecklats inom ICLEI (Local Governments for Sustainability). Metoden används av flera europeiska städer för arbeta strukturerat med klimatanpassning och är uppbyggt på samma sätt som ett miljöledningssystem.

Lägg ut uppdrag på förvaltningar och bolag

För att få ett effektivt klimatanpassningsarbete föreslår miljöförvaltningen att stadsledningskontoret ger förslag på olika uppdrag till nämnder och bolag. Miljöförvaltningen tar gärna ett fortsatt samlat ansvar för kompetensförsörjningen inom staden för naturvetenskapliga frågor gällande klimatförändringar och klimatanpassning.

Miljöförvaltningen har kompetens inom exempelvis klimatvetenskap (meteorologi, hydrologi, glaciologi, havsnivåer), grönstruktur och ekosystemtjänster, vattenresurser, dagvattenhantering, mark- och grundvattenfrågor m.m. som bör utnyttjas i det fortsatta klimatanpassningsarbetet. Förvaltningens experter följer forskningsresultat och nya naturvetenskapliga fakta som framkommer för att kunna bistå andra förvaltningar och nämnder med tolkning och bedömningar. Förvaltningen har också nationella och internationella kontakter inom området.

Miljöförvaltningen skulle kunna utveckla och förbättra informationen om klimatförändringar och dess effekter, riktat till såväl stadens tjänstemän, näringsliv, konsulter och allmänhet.

Analys saknas av det material som tagits fram

Miljöförvaltningen konstaterar att det i rapporterna saknas en analys av det material som tagits fram. Förvaltningen hade förväntat sig en så kallad gap-analys i rapporterna.¹ Av en sådan analys framgår vad som finns/görs och vad som saknas och återstår att göra. Förvaltningen anser att en sådan behöver göras inför stadens fortsatta arbete med klimatanpassning.

Miljöförvaltningen anser att gap-analysen bland annat ska innehålla en översiktlig och tydlig sammanställning av vilka kunskapsunderlag som behöver tas fram eller uppdateras, samt vilka övriga åtgärder som behöver genomföras i staden inom klimatanpassningsarbetet.

Exempel på underlag som förvaltningen bedömer ska ingå i listan ovan är utredningar av hälsoeffekter, värmestudier, heltäckande

karteringar av översvämningsrisker, effekter på vattenkvaliteten i sjöar inklusive påverkan på badvattenkvalitet, ekosystem, dricks-vattenkvalitet, äldreomsorg, samt att anta ett bredare samhällsper-spektiv.

Revidering av miljöprogram och en ny handlingsplan

Miljöförvaltningen anser att stadsledningskontorets förslag om att utveckla klimatanpassningsarbetet i miljöprogrammet är bra. Vid revidering av Stockholms miljöprogram 2012 – 2015 anser förvaltningen att mål och indikatorer för uppföljning kring klimatanpassning ska utvecklas.

Miljöförvaltningen konstaterar att visst klimatanpassningsarbete förekommer vid nyplanering av bebyggelse, men att även befintlig bebyggelse är i stort behov av åtgärder. Även miljöprogrammet har fokus på nyplanering. Vid revidering av miljöprogrammet anser förvaltningen därför att det även ska tas fram mål för klimatanpassning för befintlig bebyggelsemiljö.

Miljöprogrammet anger inte vilka åtgärder som behöver vidtas, ansvarsfrågor och organisatoriska frågor. Miljöprogrammet kan inte heller täcka in alla aspekter på en alltför detaljerad nivå. En handlingsplan för klimatanpassning skulle kunna komplettera ett utvecklat miljöprogram, liknande den som tagits fram för god vattenstatus (se ovan). Handlingsplanen kan ange hur stadens klimatanpassningsarbete ska utvecklas, med ett tydligt fokus på förslag till insatser och åtgärder. Handlingsplanen kan utgöra ett underlag för framtagande av en klimatanpassningsstrategi för staden.

Samordning av kunskapsunderlag behövs

Miljöförvaltningen tycker att det är tydligt i rapporten att det finns ett stort behov av samordning och kontinuerlig uppdatering av kunskapsunderlag i staden. Det behöver också tas fram strategier och rutiner för kunskapsöverföring och information. Idag finns informella samarbeten som fungerar mycket bra, men de är personberoende och därför sårbara.

Inom ramen för miljöförvaltningens uppdrag att inleda miljöövervakning av klimatförändringar ska en översyn av klimatinformationen på webbplatsen Miljöbarometern göras, i syfte att skapa en plattform för information om klimatförändringar och klimatanpassning i Stockholms stad.

Det finns även ett stort behov av ett gemensamt kartstöd inom stadens verksamheter, vilket också framgår tydligt av rapporterna. Idag

finns vissa underlag bland annat i form av GIS-skikt². Miljöförvaltningen bedömer att underlagen inte är kända bland alla handläggare inom staden som skulle kunna ha användning av dem i sitt arbete. Förvaltningen föreslår att en formell samordningsgrupp tillsätts, som har till uppgift att sprida kunskap och erfarenheter gällande GIS-skikten, samt utveckla innehållet i dessa GIS-skikt. Kommunstyrelsen bör ansvara för en sådan grupp.

Ta fram en populärversion av rapporterna

Miljöförvaltningen föreslår att det tas fram en populärversion av rapporterna, som är mer lättillgänglig och kortfattad. En sådan kan vara till nytta för många, exempelvis politiker och handläggare inom staden, byggherrar och allmänheten.

Slut

Bilagor

1. Delrapport 1- Inventering av Stockholms stads klimatanpassningsarbete
2. Delrapport 2- Klimatförändringar och Stockholms stads sårbarhet